

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Disputatæ Dicuntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Quid sit fides.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

brutis est estimatio naturalis. & ideo ipsa est uniuersalis ratio, que est in parte intellectus propter similitudinem operationis, a cogitatione nominatur.

ARTICVLVS II:

Quidam sit Fides.

Secundo queritur, quid sit fides, & dicit Apof. Heb. 11. quod est substantia rerum sperandarum argumentum non apparentium. & uidetur quod male dicat, quia nulla qualitas est substantia: fides est qualitas, cum sit uirtus, quae est bona qualitas mentis &c. ergo fides non est substantia.

¶ 2 Præ. Esse spirituale superadditur ad esse naturale, & est perfectio eius. Vnde & debet ei esse simile; sed in esse naturali hominis substantia esse dicitur ipsa essentia animae, quae est actus primus, non autem potentia, quae est principium actus secundi. ergo etiam in esse spirituali non debet dici essentia ipsa fides, uel aliqua uirtus, quae est proximum operationis principium, unde & potentiam perficit: sed magis gratia a qua est ipsum esse spirituale, sicut ab actu primo, & quae ipsam essentiam animae perficit. Sed dicendum, quod fides est substantia, in quantum est prima inter alias uirtutes.

¶ 3 Sed contra, uirtutes considerantur tripliciter, scilicet quantum ad habitus, quantum ad obiecta, & quantum ad potentias: sed quantum ad habitus fides non est alius prior, non enim haec definitio uidetur dari de fide nisi secundum quod est formata, scilicet solummodo fundamentum est, ut Aug. dicit, habitus autem gratuiti omnes simul infunduntur. similiter nec quantum ad obiecta fides prior esse uidetur alius, non enim fides magis tendit in ipsum uerum, quod uidetur proprium eius obiectum, quam charitas in summum bonum, uel spes in summum arduum, uel in summam Dei liberalitatem: similiter nec quantum ad potentias: quia omnis uirtus gratuita uidetur respicere affectum. ergo fides nullo modo est alius prior, & sic non debet dici aliarum fundamentum, uel substantia.

¶ 4 Præ. Res speranda magis subsistit in nobis per charitatem quam per fidem. ergo haec definitio magis uidetur conuenire charitati, quam fidei.

¶ 5 Præ. Cum spes generet ex fide, ut patet in glo. Mat. 1. Cuius fides in eius definitione ponatur: spes autem ponitur in definitione rei speranda. si ergo res speranda ponitur in definitione fidei, erit circulus in definitionibus, quod est inconueniens; quia sic erit aliquid prius & notius seipso. continget enim idem in definitione superioris poni definitionibus loco nominum acceptis, continget etiam definitiones esse infinitas.

¶ 6 Præ. Diferentium habituum diuersa sunt obiecta; sed uirtutes theologicae idem habent pro fine & obiecto. ergo in uirtutibus theologice oportet quod diuersarum uirtutum sint diuersi fines; sed res speranda est proprius finis spei. ergo non debet in definitione fidei poni, neque ut finis, neque ut obiectum.

¶ 7 Præ. Fides magis perficitur per charitatem, quam per spem; unde & per charitatem formari dicitur. ergo in definitione fidei magis debet poni obiectum charitatis quod est bonum uel diligendum, quam obiectum spei, quod est res speranda.

¶ 4 Præ. Fides precise respicit ipsos articulos; sed articuli non omnes pertinent ad res sperandas; sed solum uel duo. scilicet carnis resurrectione & uitae aeternae. non ergo res speranda in definitione fidei poni debuit.

¶ 5 Præ. Argumentum est actus rationis; sed fides est coram,

A quae sunt supra rationem. ergo non debet dici argumentum.

¶ 10 Præ. In anima est duplex motus. scilicet ad animam, & ab anima. In motu autem ad animam est principium extrinsecum: in motu autem ab anima intrinsecum; sed non potest esse idem intrinsecum, & extrinsecum principium. ergo non potest esse idem motus qui est ad animam & ab anima: sed cogitatio perficitur in motu ad animam, affectio autem in motu ab anima. ergo nec si les nec aliquid aliud potest esse principium affectionis, & cogitationis. ergo in definitione fidei inconuenienter ponitur aliquid pertinens ad affectionem. scilicet substantia rerum sperandarum, & aliquid pertinens ad cognitionem. scilicet argumentum &c.

¶ 11 Præ. Vnus habitus non potest diuersari esse potentiarum: sed affectiua & intellectiua sunt diuersae potentiae. Cuius ergo fides sit unus habitus, non potest ad cognitionem & affectionem pertinere, & sic idem quod prius.

¶ 12 Præ. Vnus habitus unus est actus. Cuius ergo in definitione fidei ponantur duo actus. scilicet facere res sperandas subsistere in nobis, & quem actum dicitur substantia rerum sperandarum, & arguere mentem, secundum quem dicitur argumentum non apparentium, uidetur quod non conuenienter describatur.

¶ 13 Præ. Intellectus est prior affectu: sed hoc quod dicitur substantia &c. pertinet ad affectum: quod uero subiungitur argumentum, &c. pertinet ad intellectum. ergo male ordinantur partes descriptionis praedictae.

¶ 14 Præ. Argumentum dicitur quod arguit mentem ad assentiendum alicui: sed mens arguitur ad assentiendum alicuius ex hoc quod illa sunt ei apparentia. ergo uidetur esse oppositio in adiecto, cum dicitur argumentum &c.

¶ 15 Præ. Fides cognitio quaedam est: sed omnis cognitio secundum aliquid apparet cognoscenti, tam enim in sensitiua quam intellectiua cognitione aliquid apparet. ergo inconuenienter dicitur, quod fides sit non apparentium.

RESPON. Dicendum, quod secundum quosdam Apof. per hanc definitionem non intendit ostendere quid sit fides: sed quid faciat fides. Videtur autem potius esse dicendum, quod haec fidei notificatio sit completissima eius definitio, non ita quod sit secundum debitam formam definitionis tradita: sed quia in ea sufficienter tanguntur omnia, quae exiguntur ad fidei definitionem. Quae enim in ipsis philosophis sufficit tangere principia syllogismorum & definitionum, quibus habitus non est difficile in formas reducere secundum artis doctrinam. Huius autem signum est ex tribus. primo ex hoc quod omnia principia, ex quibus esse fidei dependet, in hac definitione tanguntur. Cuius enim dispositio credentis, ut supra dictum est, talis sit, quod intellectus determinetur ad aliquid per uoluntatem, uoluntas autem nihil facit, nisi secundum quod est mota per suum obiectum, quod est bonum appetibile & finis, requiritur ad finem duplex principium. Vnum principium, quod est bonum mouens uoluntatem, & secundum id, cui intellectus assentit uoluntate faciente. Est autem duplex hominis bonum ultimum, quod primo uoluntatem mouet, quasi ultimus finis. Quorum unum est proportionatum naturae humanae, quia ad ipsum obinendum uires naturales sufficientiunt. & haec est felicitas de qua philosophi locuti sunt, uel ceterum platiua quae consistit in actu sapientiae, uel actiua quae consistit primo in actu prudentiae, & consequenter in actibus aliarum uirtutum moralium. Aliud est bonum hominis naturae humanae proportionem excedens, quia ad ipsum obtinendum uires naturales non sufficientiunt, nec ad cogitandum uel desiderandum: sed ea sola diuina liberalitate homini reponitur.

Quest. dis. Tho. CCC 4 mittitur

mittitur 1. Cor. 2. Oculus non vidit, Deus absque te, & c. hoc est uita eterna. & ex hoc bono uoluntas inclinatur ad assentiendum his, quæ per fidem tenent. Vñ Ioã. 6. dicitur, Qui videt filium & credit in eum, habet uitam æternam. Nihil autem potest ordinari in aliquam finem, nisi præexistat in ipso quædam proportio ad finem ex qua proueniat in ipso desiderium finis. & hoc est sicut in quodam inchoatio finis fit in ipso: quia nihil appetit, nisi in quantum appetit aliquam illius similitudinem, & inde est quod in ipsa natura humana est quædam inchoatio ipsius boni, quod est nature proportionatum, præexistunt enim in ipso naturaliter principia demonstrationum per se nota, quæ sunt semina quædam sapientie, & principia quædam iuris naturalis, quæ sunt semina quædam uirtutum moralium. Vnde oportet etiam quod ad hoc, quod homo ordinetur in bonum uitæ æternæ, quod quædam inchoatio ipsius fiat in eo cui repromittitur, uita patet Ioã. 17. Hæc est uita eterna, & c. Vnde oportet huiusmodi cognitionis supernaturalis aliquam inchoationem in nobis fieri, & hæc est per fidem, quæ ea tenet ex infuso lumine, quæ naturaliter cognitionem excedunt. Cõsuevit autem in totis quæ hnt partes ordinatas, prima pars i qua est totius inchoatio, dici totius substantia, ut fundamentum domus, & carina nauis. Vñ & philosophus dicit in 11. Meta. quod si ens esset unum totum, prima pars eius esset substantia. & sic fides in quantum est in nobis inchoatio quædam uitæ æternæ, quam ex diuina repromissione speramus, dicitur substantia rerum sperandarum, & sic in hoc tan gigitur comparatio fidei ad bonum quod mouet uoluntatem determinantem intellectum: uoluntas autem mota a bono prædicto pponit aliquid intellectui non apprensens, ut dignum cui assentiatur, & sic determinat ipsum ad illud non apprensens, ut. f. ei assentiar. Sicut igitur intelligibile quod est uisum ab intellectu, determinat intellectum, & ex hoc dicitur mentem arguere: ita etiam & aliquid non apprensens intellectui determinat ipsum, & arguit necessario ex hoc ipso quod est a uoluntate acceptum, ut cui assentiatur, unde sicut in aliam littera dicitur conuictio: quia conuincit intellectum modo prædicto. & ita in hoc quod dicitur argumentum non apprensens, tangitur comparatio fidei ad id cui assentit intellectus. Sic ergo habemus fidei materiam, siue obiectum in hoc, quod dicitur non apprensens, actum in hoc quod dicitur argumentum, ordinem ad finem in hoc quod dicitur substantia rerum sperandarum. Ex actu autem datur intelligi et genus. f. habitus, qui per actum cognoscitur, & subiectum. f. mens, nec plura requiruntur ad alicuius uirtutis definitionem, unde de facili est sicut dictam definitionem artificialiter formare, ut dicamus quod fides est habitus mentis, qui inchoatur uita æterna in nobis, faciens intellectum non apprensens assentire. Secundum signum est, quod per hanc definitionem distinguitur fides ab omnibus aliis: per hoc autem quod dicitur non apprensens, distinguitur fides a scientia & intellectu: per hoc autem quod dicitur argumentum, distinguitur ab opinione & dubitatione, in quibus mens non arguitur, id est non determinatur ad aliquid unum, & similiter ab omnibus habitibus qui non sunt cognitiuorum: per hoc autem quod dicitur substantia rerum sperandarum, distinguitur a fide communiter accepta, secundum quam credere dicimur id, quod uehementer opinamur. f. uel testimonio alicuius hominis, & iterum a prudentia,

& ab aliis habitibus cognitiuis qui non ordinantur ad res sperandas: uel si ordinantur, non fit per eos propria inchoatio rerum sperandarum in nobis. Tertium signum est in hoc, quod quicquid uoluerit definire, non poterit aliter definire, nisi uel ponendo totam definitionem sub alijs uerbis, uel aliquam partem eius. quod n. dicit Damascenus fides est eorum quæ sperantur ypostasis, & redargutio eorum quæ non uidentur, & c. expresse patet idem esse cum hoc quod Apollonius dicit: sed quod Damascenus ulterius addit indistinctum, & in iudicabilis spes eorum quæ nobis a Deo annuntiata sunt, & petitionum nostrarum functionis, est quædam explicatio eius quod dixerat sperandarum substantia. Res. n. speranda: principia sunt præmia nobis diuinitus promissa, & secundario quæcumque alia a Deo petimus ad hæc necessaria, de quibus habetur per fidem certa spes quæ nec potest deficere. & per hoc dicitur indistinctum. Nec potest merito reprehendi tanquam uana, & propter hoc est in iudicabilis. Quod uero Augustinus dicit quod fides est uirtus qua credunt, quæ non uidentur, & quod dicitur Damascenus fides est non inquisitus consensus, & c. dicit Hugo de S. Victore, fides est certitudo quædam animi de absentibus supra opinionem & infra scientiam, id est est ei quod Apollonius dicit argumentum non apprensens. Dicitur in infra scientiam, quia non habet uoluntatem sicut scientia, quæ uita firmam adhesionem supra opinionem tñ dicitur per firmitatem assensus, & sic infra scientiam dicitur in quantum est non apprensens. H supra opinionem in quantum est argumentum. De alijs autem patet per prædicta. Quod autem dicit Dionysius 7. c. de di. no. fides est manens credentium fundamentum collocans eos in ueritate & in eis ueritatem, id est est ei quod dicitur Apollonius substantia rerum sperandarum. Cognitio. n. ueritatis est res speranda, cum beatitudo nihil aliud sit, quam gradus de ueritate, ut dicit Augustinus in lib. Confessionum.

AD PRIMUM Dicendum, quod fides dicitur substantia, non quia sit in genere substantia, sed per quandam similitudinem substantia, in quantum scilicet prima inchoatio, & a fundamentum quodam quasi totius spiritualis uitæ, sicut substantia est fundamentum omnium entium.

AD II. Dicendum, quod Apollonius intendit comparare fides non ad ea quæ sunt intus, sed ad ea quæ sunt extra. Quia autem essentia actus, in esse naturali sit prima inchoatio substantia respectu potentiarum & habituum, & oiam consequentium quæ insunt, non tñ inchoatio inuenitur habitus uero ad res exteriores sed inchoatio prima: & similiter nec in gratia sed in uirtute, & primo in fide, unde non potest dici, quod gratia esset substantia rerum sperandarum, sed fides.

AD III. Dicendum, quod fides præcedit alias uirtutes, & ex parte obiecti, & ex parte potentie, & ex parte habitus. Ex parte quidem obiecti, non oportet hoc quod ipsa magis redat in suum obiectum: sed quia quam alias uirtutes in suum obiectum: sed quia suum obiectum naturaliter primo mouet quam obiectum charitatis, & aliarum uirtutum, quod patet quia actus boni nunquam mouet appetitum nisi similitudine, ut dicitur in 3. de Anima: sed uerum ad hoc quod moueat intellectum non indiget aliquo motu appetitus, & inde est quod actus fidei naturaliter est prior quæ actus charitatis, & similiter et habitus quæ tpe fit simul, cum fides est formata, & eadē ratione tertia cognitio est naturaliter prior quæ actus priorum obiectum fidei est uerum, non autem bonitas, sed quod motus habet complementum in uoluntate, ut infra dicitur.

In argu.

K

